

ПРАКТИЧЕСКИ ПРОБЛЕМИ НА ФОРМИРАНЕТО НА ИМЕНАТА У БЪЛГАРИТЕ В СЛУЖБИТЕ НА ГРАО

Нина Симеонова (Държавен експерт ГД "ГРАО" към МРРБ)

В настоящия доклад са изложени проблемите, които възникват при формиране на имената на българските граждани след влизане в сила на Закона за гражданската регистрация (Обн., ДВ, бр.67 от 27.07.1999 г., изм. и доп., бр. 28 от 23.03.2001 г., в сила от 1.07.2001 г., доп. бр. 37 от 13.04.2001 г., в сила от 13.04.2001 г., изм. и доп., бр. 54 от 31.05.2002 г., в сила от 1.12.2002 г.).

Името е основно право на всеки български гражданин. То се състои от три части – собствено, бащино и фамилно, които се определят при раждането и се вписват в акта за раждане на лицето.

1. СОБСТВЕНО ИМЕ

Чл. 12, ал. 1 *Собственото име на всяко лице се избира от родителите му и се съобщава писмено на длъжностното лице по гражданското състояние при съставяне на акта за раждане.*

Разпоредбата дава пълна свобода на родителите при избора на собственото име на детето им.

След отпадането на всякакви законови ограничения при определяне на собствените имена на новородените, все по-често им се дават имена, които са:

- по-съвременни и често чуждоезични като **Беатрис, Изабел, Мелани, Мишел** (среща се като женско и мъжко), **Моника, Мари-Никол; Алек, Армандо, Вирджинио, Денис** (женско и мъжко), **Едуард, Енрике, Клод, Стивън, Томас, Ханс**.

- умалителни имена: женски – **Деси, Мими, Пепа, Руми** (срещат се и като мъжко); мъжки – **Боби, Мишо, Ради** и т. н.

Умалителните имена, поради краткостта им, са много удобни и се възприемат добре, но когато от тях се образува презиме, обикновено то се вписва без наставка. Дори се създава семейна традиция в това отношение. Пример – **Боби Цецо Иванов**.

- от две и повече лични имена: женски – **Анна-Мария, Мария-Магдалена, Калина-Мария, Десислава-Виктория**; мъжки – **Иван-Александър, Иван-Асен, Йоан-Константин, Георги-Михаил** и др.

Двойните женски имена не са проблем или биха били в изключително редки случаи, докато мъжките двойни имена стават проблем на един по-късен етап, когато от тях трябва да бъдат образувани бащини имена. Още по-големи затруднения възникват, когато втората част от името или и двете са изцяло чужди за българската именна традиция – **Георги-Николас** или **Жан-Марк**. Съществува необходимост от точно и ясно формулиране на начина на изписване на двойните лични имена, както и образуването на бащини имена от тях.

- на известни личности и герои от телевизионни сериали – **Асусена, Ванеса, Даяна, Дженифър, Изаура, Консуела, Лаура, Мълвина, Памела; Алек, Джани, Джордж, Ерик, Никълъс, Рич, Ривалдо, Стивън**.

Чл.12, ал.4 *Ако избраното име на детето е осмиващо, опозоряващо, обществено неприемливо или несъвместимо с националната чест на българския народ, длъжностното лице има право да откаже вписването му в акта за раждане, като приложи разпоредбите на ал.2 и 3.*

Дадените примери показват, че избраните собствени имена противоречат на утвърдилата се през годините българска именна традиция, но тъй като няма ясен критерий за това кое име е осмиващо, опозоряващо или обществено неприемливо, то длъжностното лице трудно може да откаже да впише името в акта за раждане, позовавайки се на закона. Затова създаването на такъв критерий е изключително необходим.

2.БАЩИНО ИМЕ

Чл.13 *Бащиното име на всяко лице се образува от собственото име на бащата и се вписва с наставка -ов или -ев и окончание съобразно пола на детето, освен когато собственото име на бащата не позволява поставянето на тези окончания или те противоречат на семейната, етническата или религиозната традиция на лицето.*

Текстът “когато собственото име на бащата не позволява поставянето на тези окончания” допуска различно тълкуване. Все по-често се срещат лица, чиито собствено и бащино име са: **Калина Валери, Моника Дарин, Лилиан Деми, Митка Камелий, Ася Асен; Патрик Иво, Томас Мариус, Ханс Красим, Ник Жани.** Тази тенденция е повлияна от стремежа на младите хора за приобщаване към именните традиции на европейските страни и САЩ.

Тук възниква много сериозен проблем. Длъжностното лице по гражданско състояние, спазвайки закона, вписва бащиното име с наставки, месеци по-късно съдът допуска промяна и вписване без наставки. Презимето се записва без наставки, дори когато собственото име на бащата се е утвърдило като типично българско – **Борис, Димитър, Иван, Йордан.**

При изготвянето на проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за гражданската регистрация предложението на ГД “ГРАО” бе да отпадне текстът “когато собственото име на бащата не позволява поставянето на тези окончания”, но то не се прие от Министерския съвет. Заменени бяха само “*семейната, етническата или религиозната традиция на лицето*” със “*семейните, етническите или религиозните традиции на родителите*” по разбираеми причини – не може да се говори за традиции на новородено. По този начин се запази правото на българските граждани от еврейски, турски и др. етноси да се именуват според техните традиции.

Срещат се случаи и когато собственото име на бащата и детето са едно и също – **Росен Росен Петров.** Това затруднява идентификацията на лицето.

Друг проблем е липсата на регламентиране на формите на образуване на бащиното име, когато собственото име на родителя

завършва на гласна. Деца от един и същи баща имат различно образувани бащини имена. Примери: **Тони – Тонев, Тониев; Пейо – Пеева, Пейова.**

3.ФАМИЛНО ИМЕ

Чл.14.(1) *Фамилното име на всяко лице е фамилното или бащиното име на бащата . . .*

Съгласно тази разпоредба по отношение образуването на фамилното име на новородено проблем няма, тъй като то вече съществува.

(3) *Децата от едни и същи родители се вписват с еднакво фамилно име.*

Проблемът възниква от несъобразяване на родителите с тази разпоредба при определяне на фамилните имена на децата им, както и от пропускане на длъжностното лице по гражданско състояние да им напомни за това или др. семейни причини.

Влияние върху съществуващата българска именна традиция оказват и съставените в чужбина, съгласно местните закони, актове за раждане и брак на български граждани. Какви различия от нашите законови положения и традиции се наблюдават в тях?

- вписване в актовете за раждане само със собствено и фамилно име, което често е без окончание за женски пол. Това ще доведе до отпадане на трикомпонентната система на имената и окончанието за пол;

- при сключване на брак приемане или добавяне на фамилията на съпруга без окончание за пола. Пример: фамилното име на съпруга е *Ангелов*, след брака и съпругата става с фамилия *Ангелов*. Вече имаме запитване може ли да бъде записана така фамилията и при сключване на брак в България. В съществуващите разпоредби в Семейния кодекс и Закона за гражданската регистрация текстът гласи: *може да вземе за фамилно име или да добави към фамилното си име фамилното или бащиното име на другия съпруг*. Той дава възможност за такова тълкуване.

С цел да се съхрани българската именна традиция в проекта

на Закона за изменение и допълнение на Закона за гражданската регистрация се създаде нова разпоредба, която дава право на родителите, чиито деца са родени в чужбина, при направено волеизявление от тяхна страна в тригодишен срок от раждането, да впишат бащиното и фамилно име на детето в пресъставения в Република България акт с наставки и съответното окончание за пола.

И накрая няколко примера, които биха могли да бъдат тема на дискусия за отношението към именните традиции.

1. Брак между българка и британец, сключен в Чехия. Фамилното име на съпруга е **Уилямс**. След брак съпругата приема неговата фамилия, но тя става **Уилямсова** – форма на женско фамилно име съгласно правилата на чешката граматика.

2. Дете, родено в Испания от родители – български граждани. Бащата доказва със съдебен документ, че неговото собствено име **Недялко** в превод на испански е **Доминго** и го вписва като бащино име на детето си.

3. Дете, родено в Испания от майка испанка и баща българин, е вписано в акта си за раждане с имена съгласно испанския закон. По-късно бащата умира и майката в памет на бащата и за да подчертае българския произход на детето прави промяна на имената му, като го записва съгласно българския закон и българската именна традиция.